

Elanikkonna teadlikkus kutseõppes toimuvast ja kutsehariduse maine aastal 2008

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Tellijaja: Elukestva Õppe Arendamise Sihtasutus Innove

Veebruar 2009

UURINGU LÄHTEKOHAD

- Maine tähendab lühidalt öeldes seda, mida avalikkus mõtleb teatud nähtusest, organisatsioonist, tootest või isikust. Mõisteid reputatsioon, maine, imago, kuvand, pertseptsioon ja mulje on kasutatud sageli sünonüümidenäna või teise mõiste selgitamiseks.
- Maine saab olla hea või halb.
- Maine on kognitiivne representatsioon uuritava nähtuse võimest vastata oma sihtgruppide ootustele.
- Maine kirjeldab neid emotsionaalseid ja ratsionaalseid assotsiatsioone, mis sihtgruppidel on uuritava nähtuse kohta;
- Maine kirjeldab uuritava nähtuse imagote hinnangulist võrgustikku kõigi sihtgruppide jaoks.
- Imago on sihtgruppides uuritavast nähtusest kujunenud meelepilt, mille kujunemist mõjutavad uuritava objekti käitumine ja sümbolkommunikatsioon, sihtgrupi domineerivad skeemid ja vastuvõtu keskkond. Imago on ka teadmine, mille järgi sihtgrupid suhtuvad objekti ja mille põhjal nad eristavad objekti teistest.

Imago

- Imago on sihtgruppides objektist kujunenud pilt, mis tekib vastastikuse mõju tulemusena. Kui stereotüüpsed imagod on tekkinud, siis on neid raske muuta, sest imagod toimivad emotsionaalse filtrina. Olgu faktid millised tahes, imagod filtreerivad selle välja, mida ei usuta olevat tõde. Samal ajal on positiivne imago kõige positiivse võimendaja.
- Enne, kui soovitakse imagot hakata muutma või teatud imago külgi võimendama või nõrgestama, tuleb teada, milline on uuritava objekti imago üldse ning teatud spetsiifilistes sihtgruppides.
- Imago uurimine on väga keeruline ülesanne, sest me ei tea ka seda, missugune see peaks olema kui me käsitleme Eesti haridussüsteemi ühtse tervikuna. Missugune peaks olema näiteks alushariduse või kõrgema hariduse maine (rakenduslik või akadeemiline) jms. Et taoline käsitus puudub, siis ei saa ka kutsehariduse uuring olla teoreetiline, vaid eelkõige ikka praktilis-empiriiline.

Imago hindamine

Me lähtume teatud ideaalist, mille kohaselt võiks kutsehariduse maine olla kõrge.

Mis on selle mõõdupuuks, mille alusel me saaksime hinnata maine sobivust, headust või negatiivsust ning kelle suhtes ning kes on nende suhtumiste kandjad, seda on praeguses olukorras võimatu määratleda.

Selles kontekstis saab mainet käsitleda eelkõige empiiriliselt, kogemuslikult.

Hariduselus eksperdid, kes tunnevad kogu Eesti haridussüsteemi ning kellel on olemas ettekujutus haridussüsteemi kui terviku eesmärkidest saavad anda hinnangu kujunenud mainele erinevates elanikkonnagruppides.

Imago komponendid

Käesoleva uuringu autorid püüdsid defineerida maine kui stereotüübi /stereotüüpide elemente. Seepärast kõigepealt kaardistati mainet kujundavad peamised komponendid, millest sõltub maine:

- a) üksikisiku tööalased ja hariduslikud eesmärgid;
- b) üksikisiku kokkupuude kutseharidussüsteemiga, selle kokkupuute iseloom ning ajaline kestvus ning minevikuline mõõde, mis ajast pärineb (saadud kogemus)
- c) Üksikisiku informeeritus kutseharidussüsteemist (kas on see ainult meedia vahendusel, teiste käest kuuldu jms).

Uuringu peamised hüpoteesid

Kutseharidussüsteem on viimastel aastatel väga kiiresti arenenud. Seetõttu peame nende inimeste hoiakuid, kelle kokkupuude kutseharidussüsteemiga on hiljutine, **adekvaatsemaks** kui nende oma, kelle kokkupuude on jäänud aastate taha.

Kokkupuuteks peame seda, kui sihtgrupil kuuluvad inimesed on ise hiljuti õppinud või õpivad kutseõppeasutuses, neil on mõni lähedane inimene (lapsed, tuttavad, kes õpivad või on hiljuti õppinud kutseõppeasutuses), nad on saanud informatsiooni teisestest allikatest kutseharidussüsteemi kohta (näiteks elektrooniline meedia, trükimeedia, internet, messid jms).

Kuid maine on terviklik nähtus, mistõttu uurime ka neid sihtgrupe, kelle ettekujutus kutseharidussüsteemist ei ole küll sedavõrd tegelikkusele vastav, kuid kellest võib sõltuda neid ümbritsevate inimeste otsuste struktuur ning mainekujundus.

Uuringu peamised hüpoteesid

See, millise maine omandab uuritav objekt, sõltub ka sihtgruppide positsioonist sotsiaalses struktuuris. Seejuures peame olulisteks mainet, imagot kujundavateks teguriteks järgmisi asjaolusid:

- Sihtgrupi majanduslik olukord;
- Sihtgrupi hariduslik tase;
- Sihtgrupi karjääri tase või karjääri kujundamise eesmärkide tase;
- Ettekujutus sellest, kuivõrd haridussüsteemi teatud aste vastab sihtgrupi karjääritegemise võimalustele;
- Väärtused, mida hinnatakse oma elutee kujundamisel.

Uuringu sihtgrupid

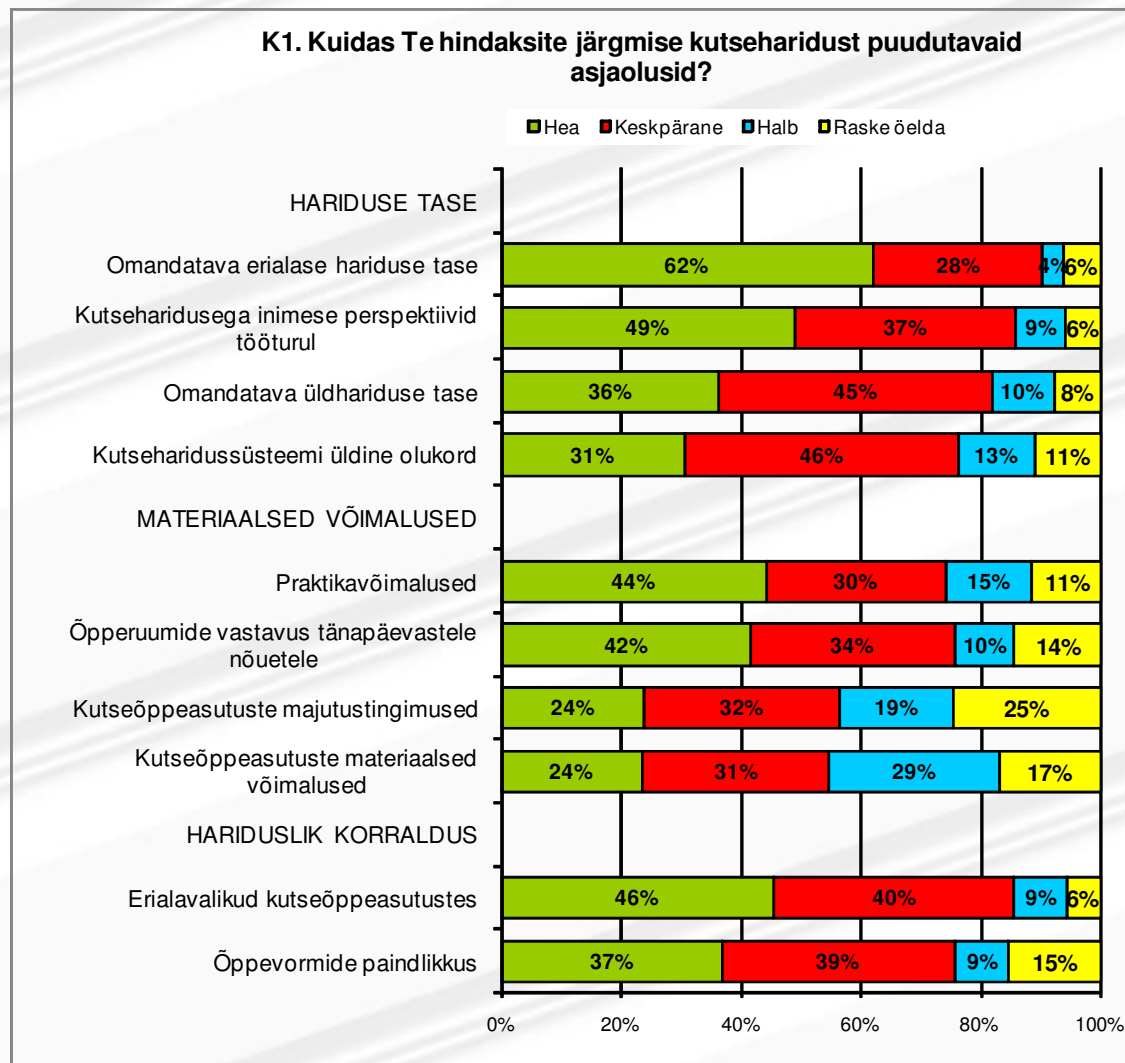
- Käesoleva uuringu sihtgruppide määratlemisel lähtuti kahest põhimõttest:
- Valida need sihtgrupid, kes oleksid aktiivses õppimise eas inimesed, kes võiksid oma valikutes teha otsuse minna õppima kutseõppeasutusse. Nendeks sihtgruppideks valiti põhikoolide viimaste klasside õpilased ning teisalt gümnaasiumide/keskkoolide abituriendid.
- Valida selline sihtgrupp, kellest võib paljuski aktiivselt sõltuda kutsehariduse kohta käiva imago/maine kujundamine ning mõjutamine. Selliseks sihtgrupiks on kõige laiemalt defineerituna elanikkond tervikuna. Elanikkonda defineeriti siiski kitsamalt. Selleks peeti elanikke vanuses 15- 50 aastat. Küllalt suur osa sellest sihtgrupist on positsioonil, mis võimaldab neil mõjustada noorte kutsevalikut. Just seepärast on see sihtgrupp käesoleva uuringu aspektist oluline.

Elanikkonna küsitluse tulemused

Ajavahemikul 2 - 20. september 2008 a. viis sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll läbi küsitluse, mille teemaks oli kutsehariduse maine Eestis 2008. aastal. Tegu oli üleriigilise küsitlusega, kus suulise intervjuu vormis küsitleti 682 inimest vanuses 15–50 eluaastat. Käesoleva uuringu küsimused moodustasid ühe osa omnibuss-tüüpi küsitluse osast. Omnibussi sihtgrupiks oli elanikkond vanuses 15-74 aastat ja valimi suuruseks 1012 inimest. Respondentide valikuks kasutati mitmeastmelist juhuvalimi meetodit. Küsitluspunkte oli kokku 194. Valimipunktis kasutati leibkondade valimisel marsruutmeetodit, leibkonnas respondendi valikul, aga viimase sünnipäeva meetodit nende inimeste seast, kellel vanust vahemikus 15-74 aastat.

Saadud valimit kaaluti matemaatiliselt järgmiste sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõigetes: sugu, vanus, haridus, rahvus, elukoht ja regioon.

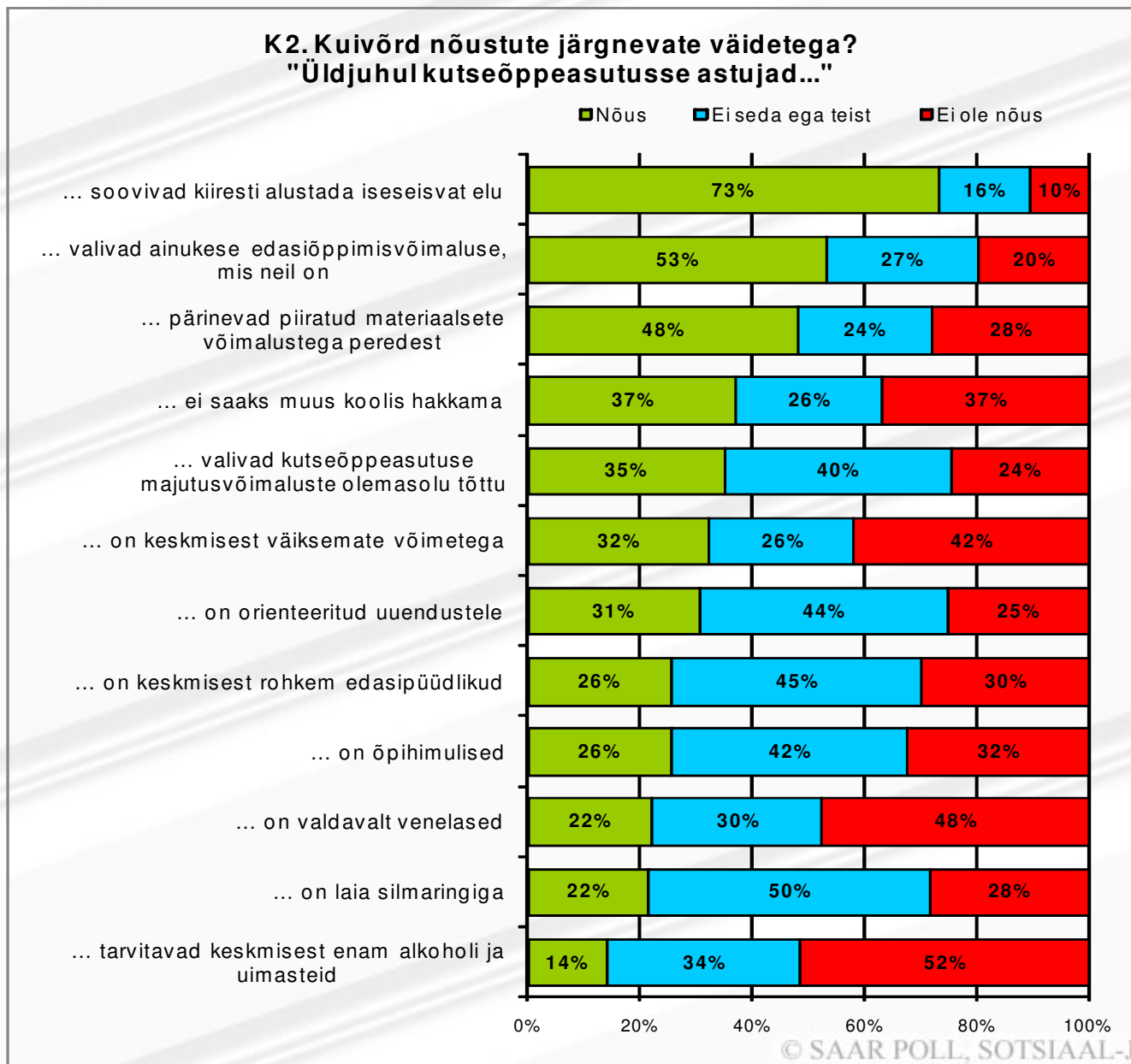
Elanikkonna küsitluse tulemused

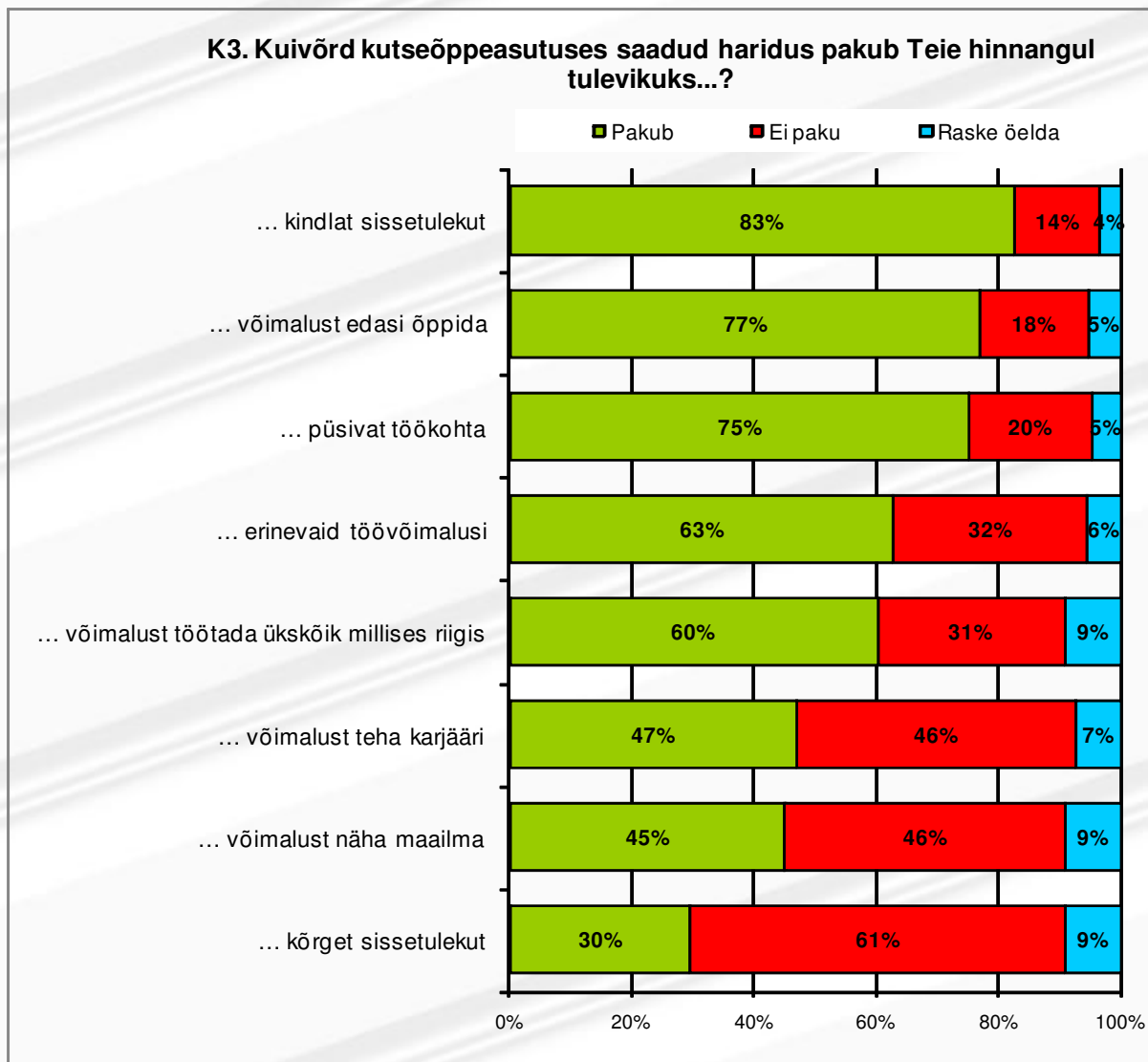
Hinnangud kutseõppeasutustes õppijatele

- Vastajad andsid hinnanguid erinevatele väidetele, mis võiksid kutseõppeasutusse astujat iseloomustada. Üldistavalt sai need väited jagada kolme suuremasse gruppi:
- **edukusele orienteeritud omadused** (keskmisest rohkem edasipüüdlilikud, orienteeritud uuendustele, laia silmaringiga, õpihimulised)
- **piiratud võimalused ja võimed** (keskmisest väiksemate võimetega, pärinemine piiratud materiaalsete võimalustega peredest, ei saa muus koolis hakkama, valivad ainsa edasiõppimisvõimaluse, mis neil on, valivad kutseõppeasutuse majutusvõimaluste olemasolu tõttu)
- **elulaadilised omadused** (valdavalt venelased, tarvitavad enam alkoholi ja uimasteid, soovivad kiiresti alustada iseseisvat elu)

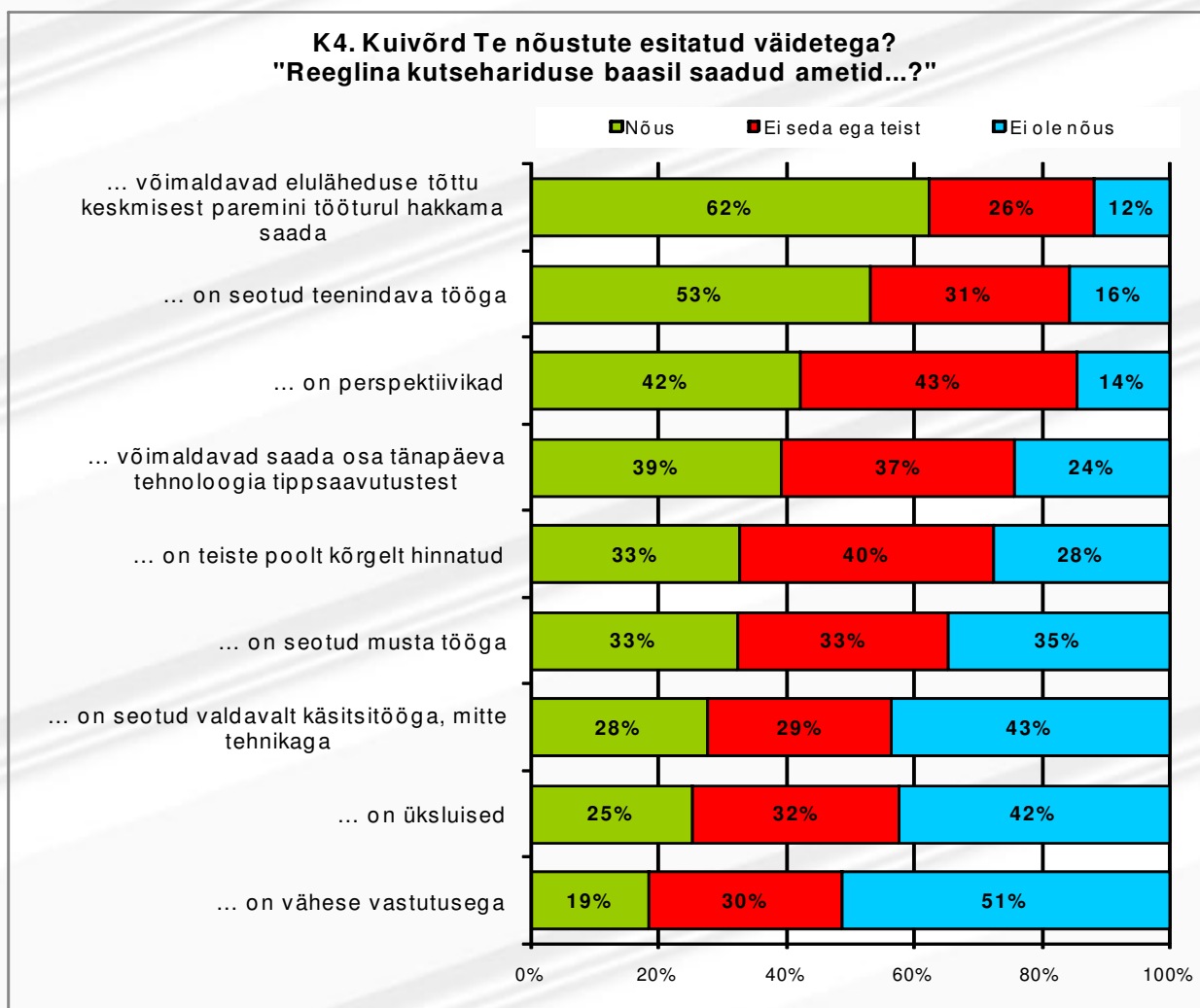
Hinnangud kutseõppeasutustes õppijatele

Kutsehariduse tulevikuväljavaated

Kutsehariduse baasil saadud ametite väljavaated

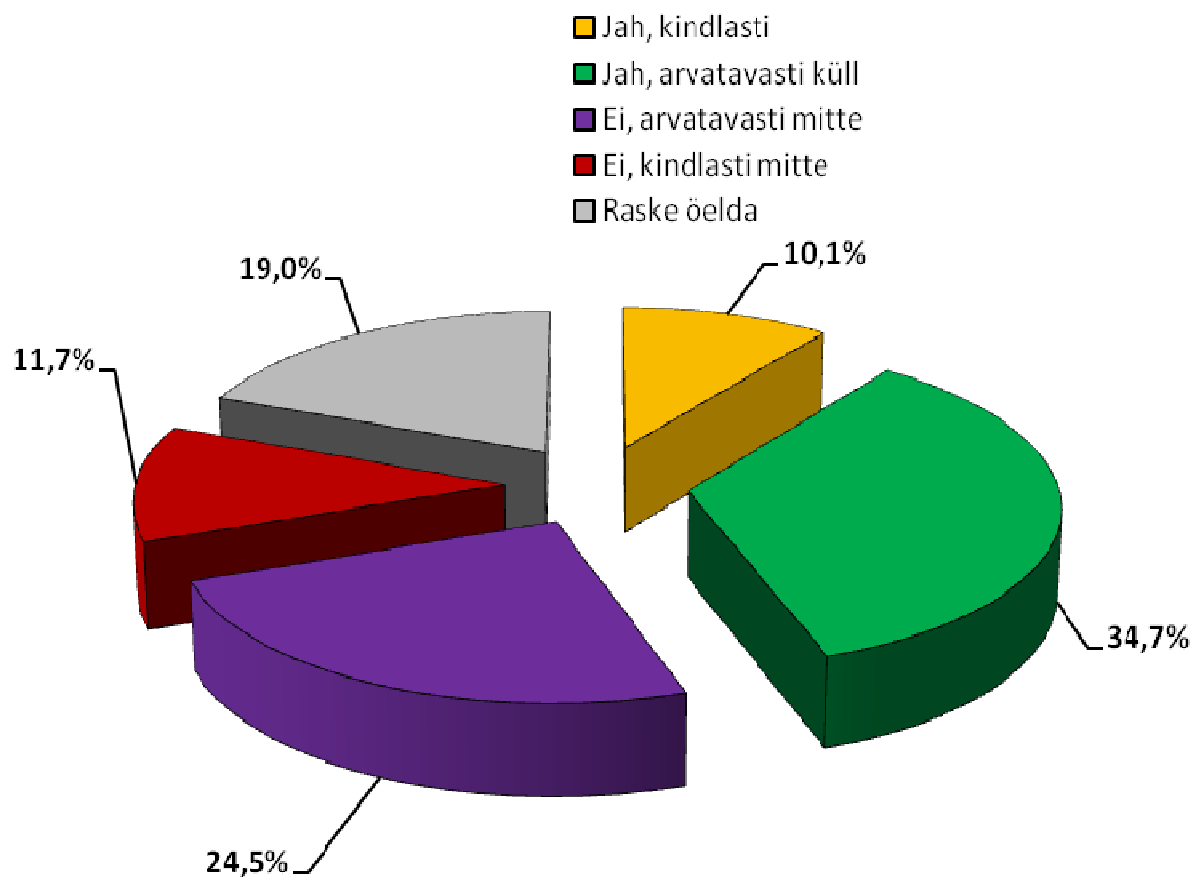

Õppimistingimuste võrdlus: kutsekool versus gümnaasium (kus parem?)

Kindlasti gümnaasiumis	23,4%
Pigem gümnaasiumis	26,5%
Võimalused on võrdsed	30,6%
Pigem kutseõppeasutuses	7,0%
Kindlasti kutseõppeasutuses	3,8%
Raske öelda	8,7%

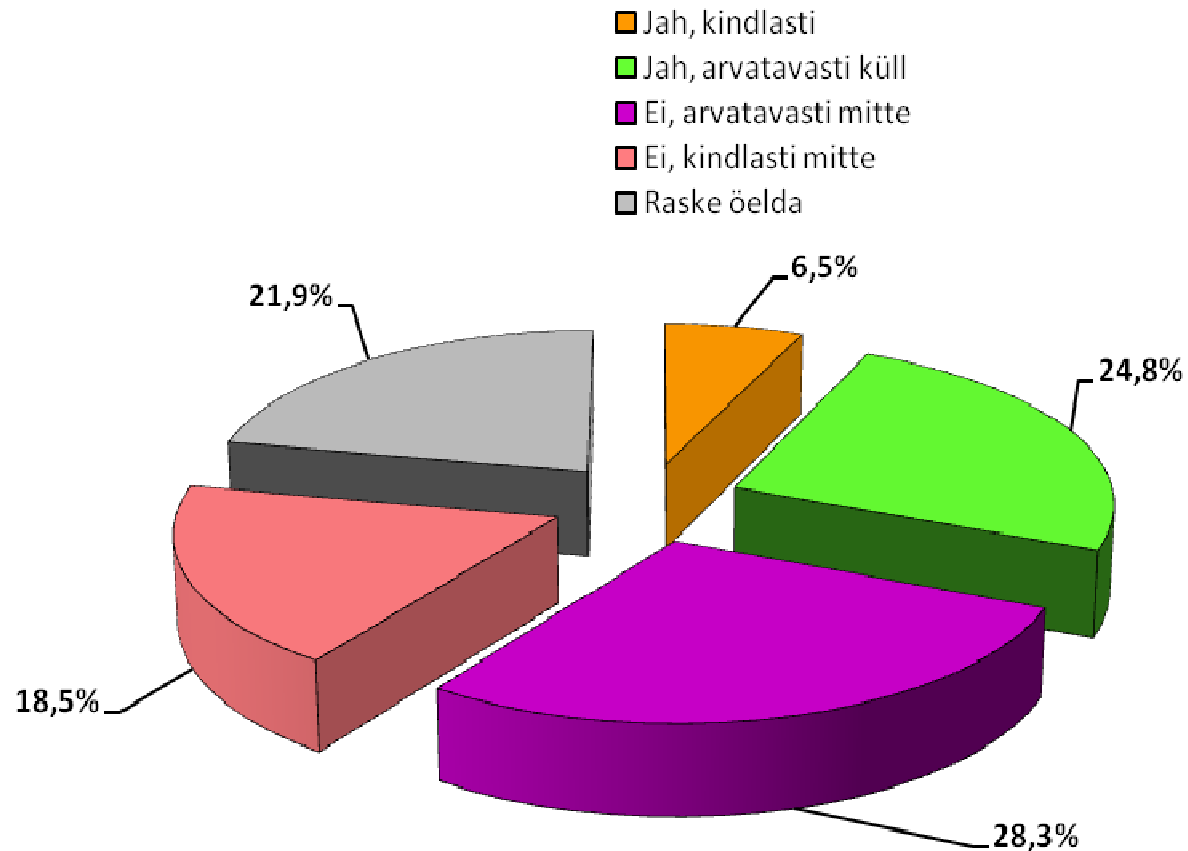
Kas soovitada pojale kutsekooli astuda?

K6. Kas soovitaksite keskkooli lõpetaval pojal kutseõppeasutusse astuda?

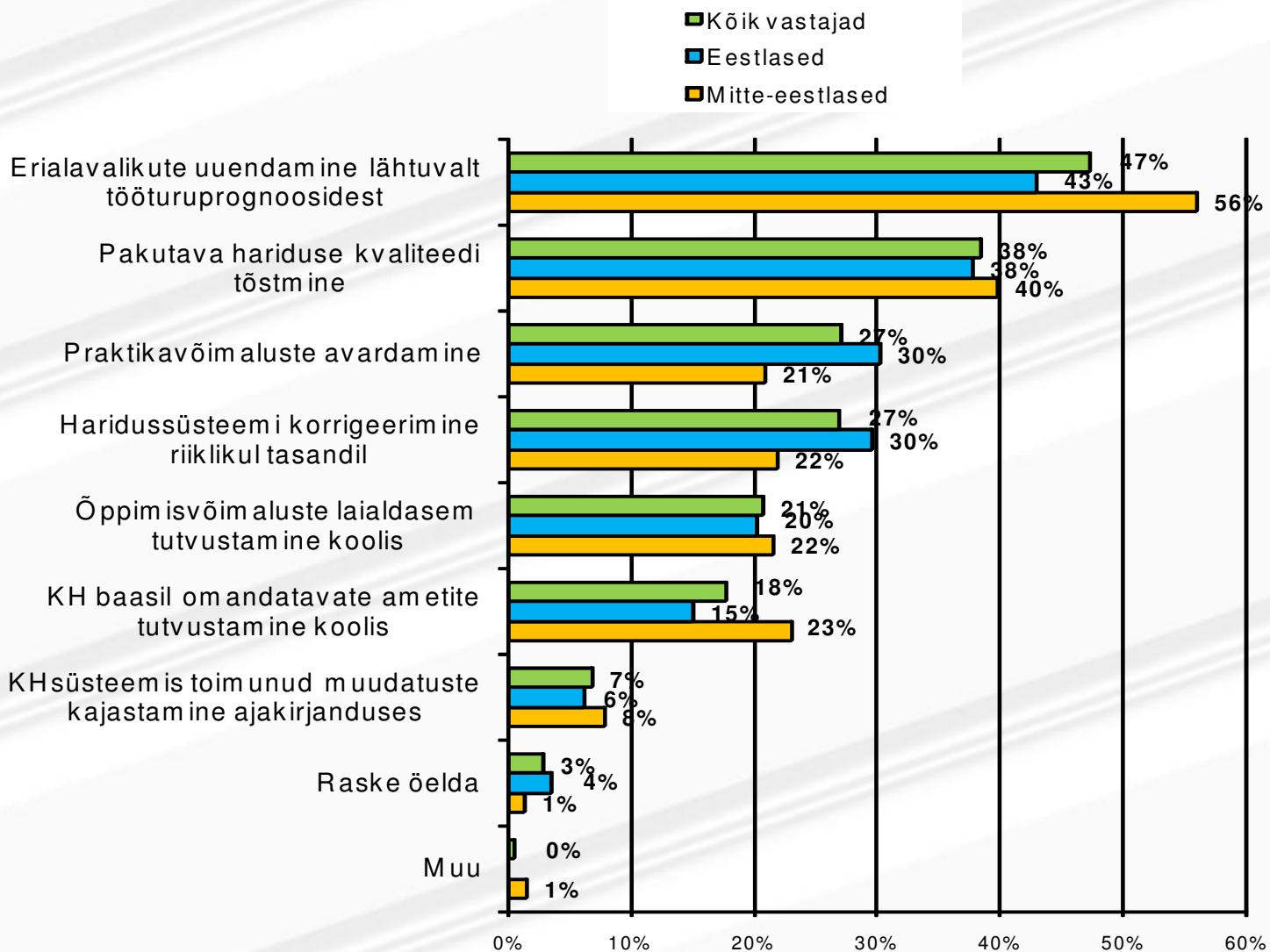
Kas soovitada tütrele kutsekooli astuda

K7. Kas soovitaksite keskkooli lõpetaval tütrel kutseõppeasutusse astuda?

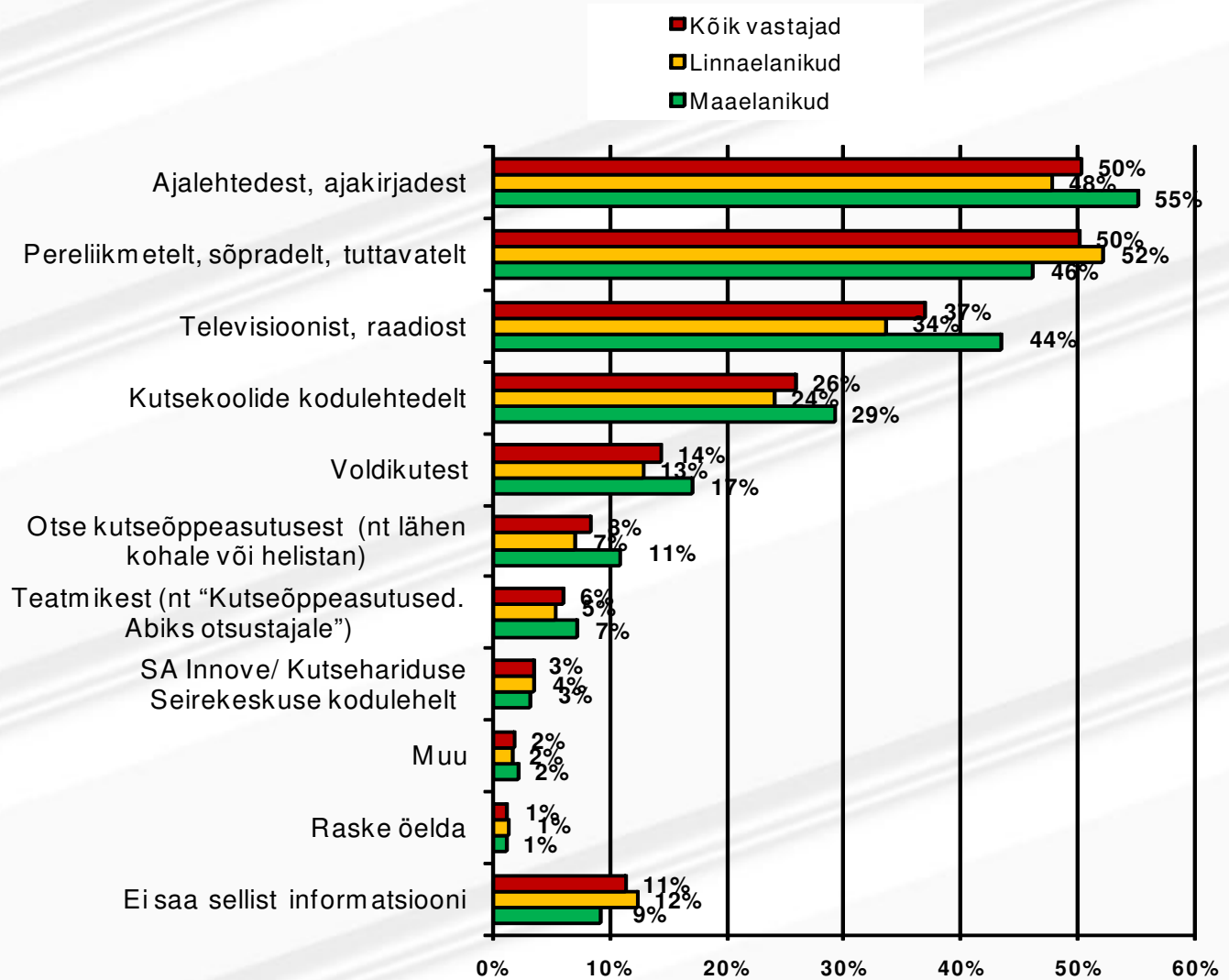
Mida teha?

K9. Nõuanded kutsehariduse parandamiseks

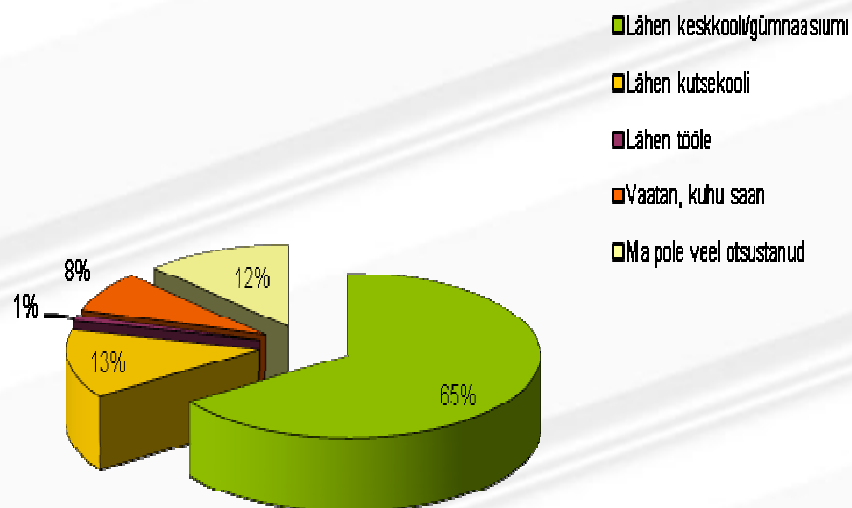
Infoallikad

K12. Millistest allikatest saadakse kutseharidusalast informatsiooni?

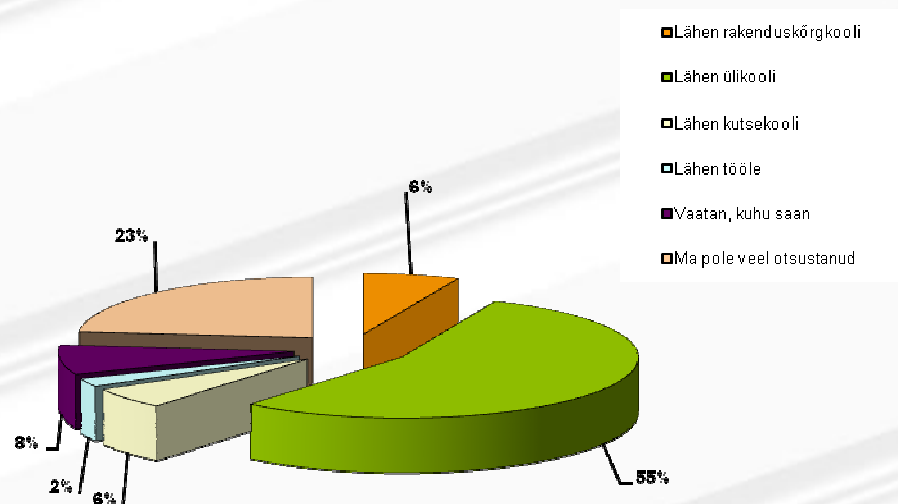

Abiturientide ja põhikoolilõpetajate tulevikuväljavaadete võrdlus

K1. Mida Sa plaanid teha, kui kevadel kooli ära lõpetad? (põhikoolilõpetajad)

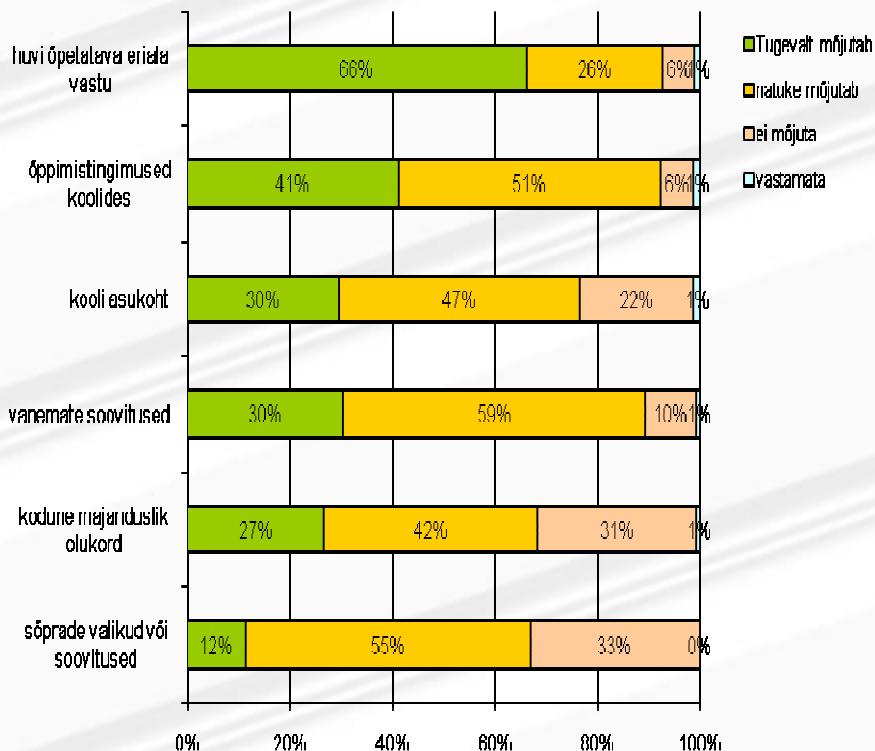

K1.2 Mida plaanid teha kui kevadel kooli ära lõpetad? (gümnaasiumilõpetajad)

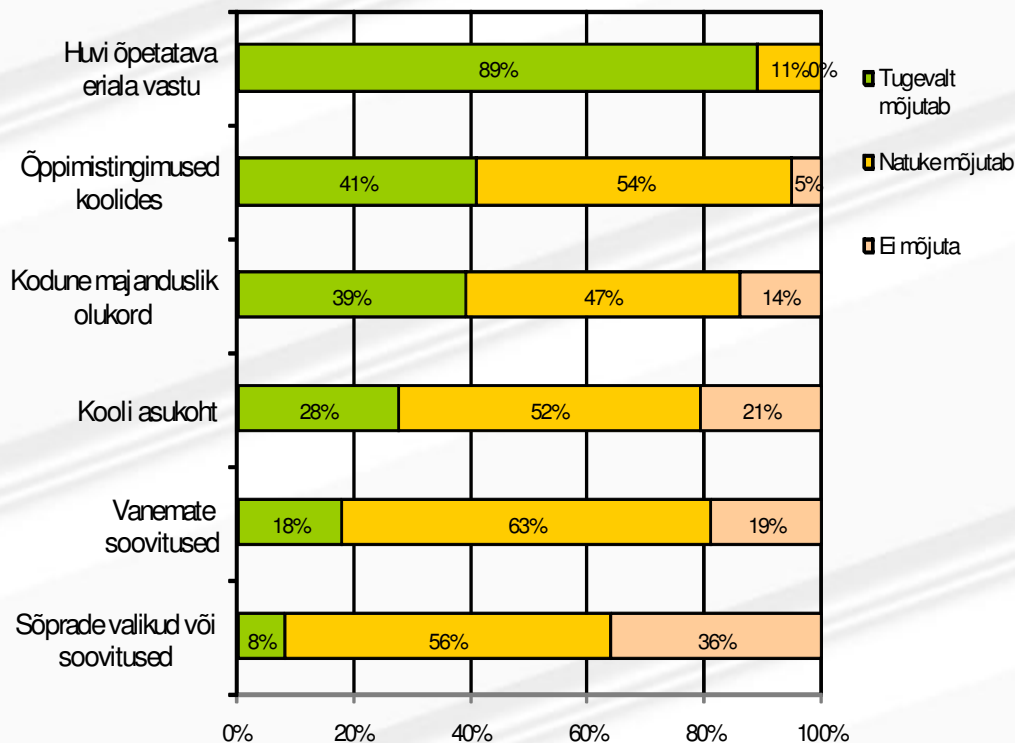

Otsust mõjustavad tegurid

K2. Kuivõrd Sind mõjuta otsuse langetamisel? (põhikooliõpetajad)

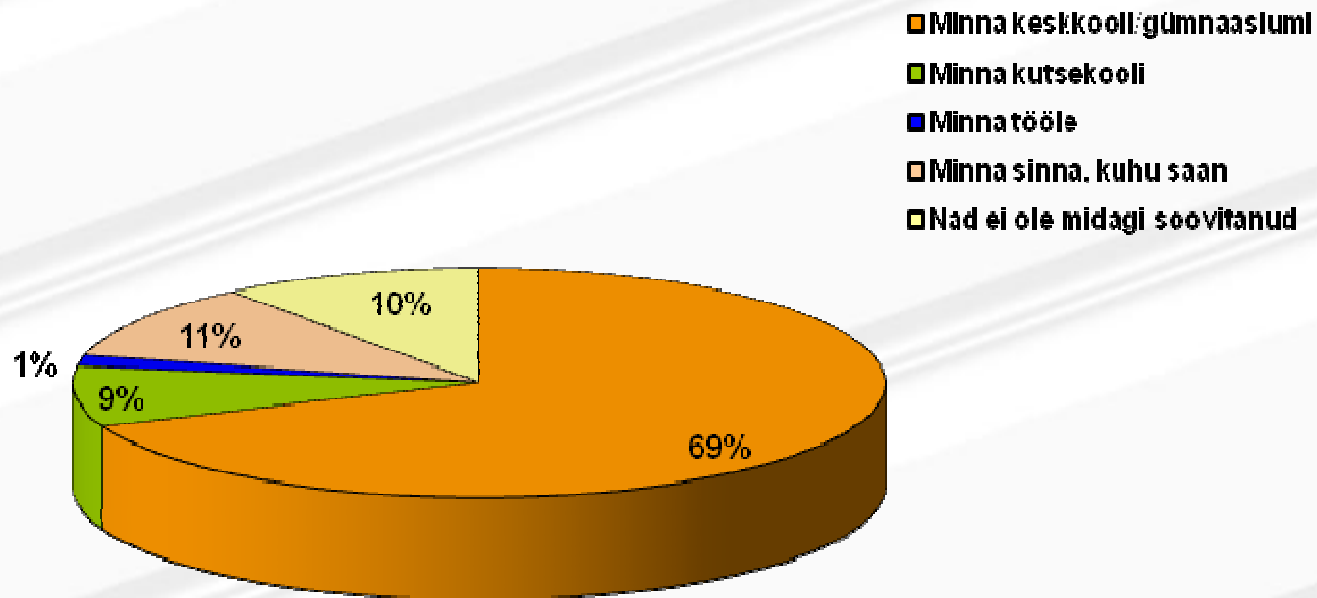

K2.2 Kuivõrd Sind mõjutab otsuse langetamisel? (abituriendid)

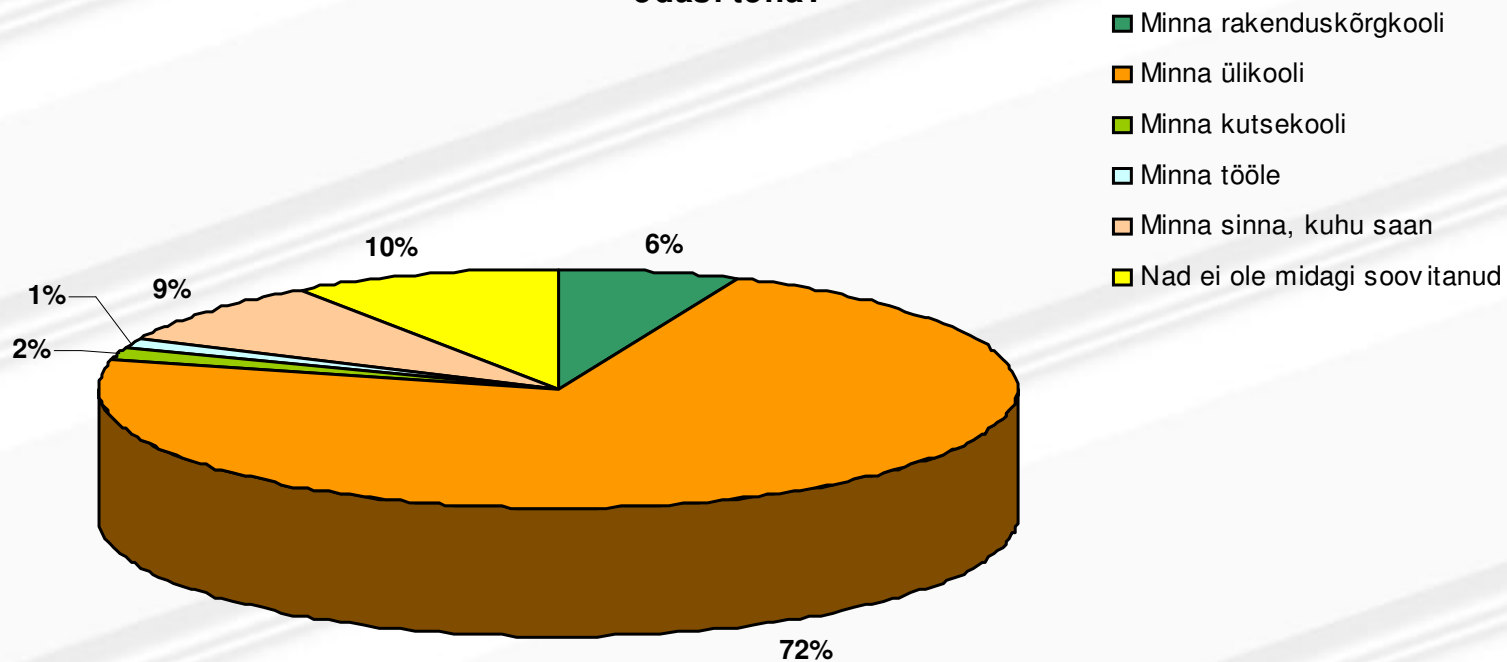
Vanemate soovitused oma lastele (põhiko

K3. Mida vanemad on soovitanud sul pärast lõpetamist edasi teha?

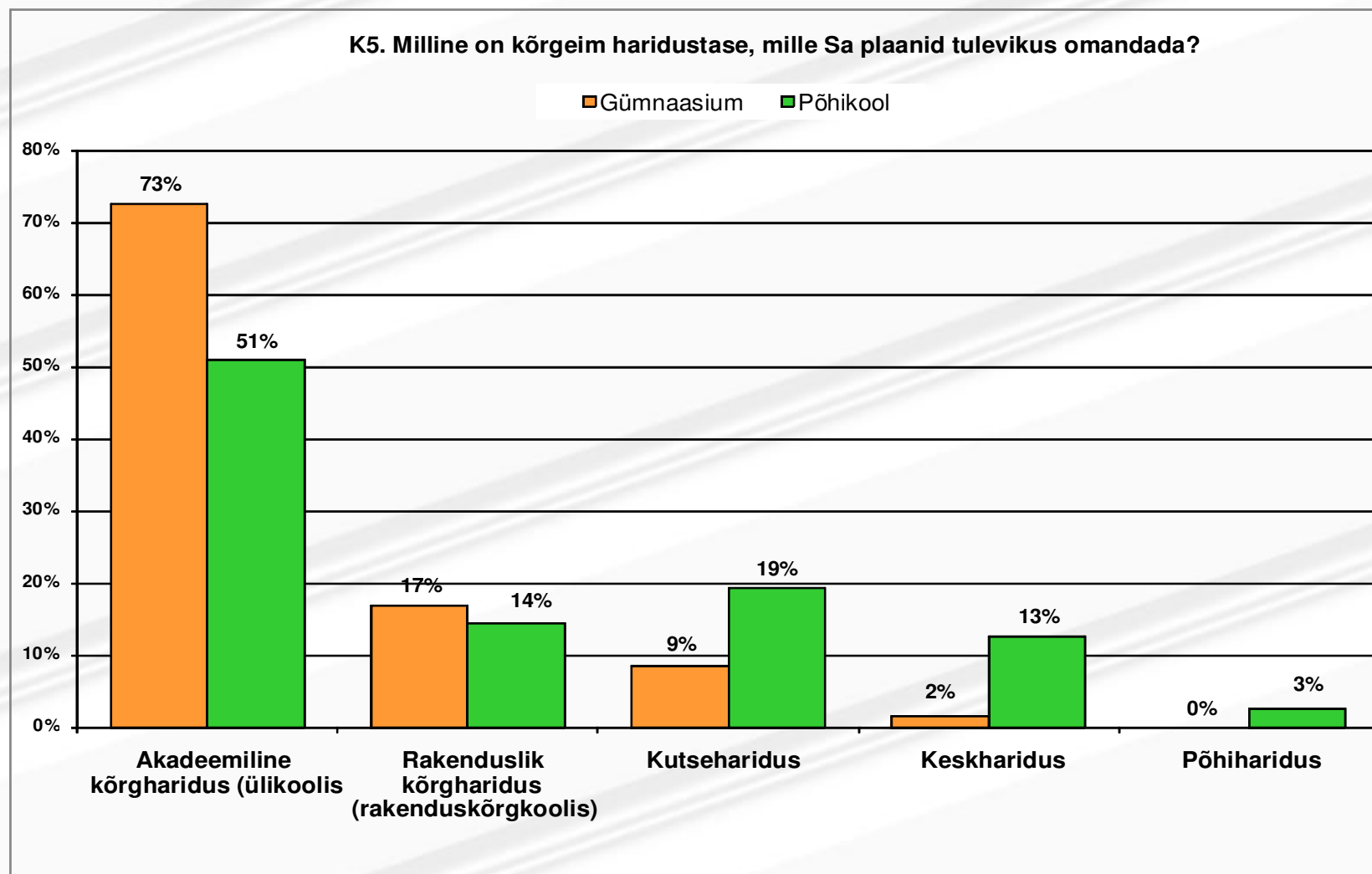

Vanemate soovitused oma lastele (gümnaasium)

K3.2 Mida Sinu vanemad on soovitanud Sul pärast gümnaasiumi lõpetamist edasi teha?

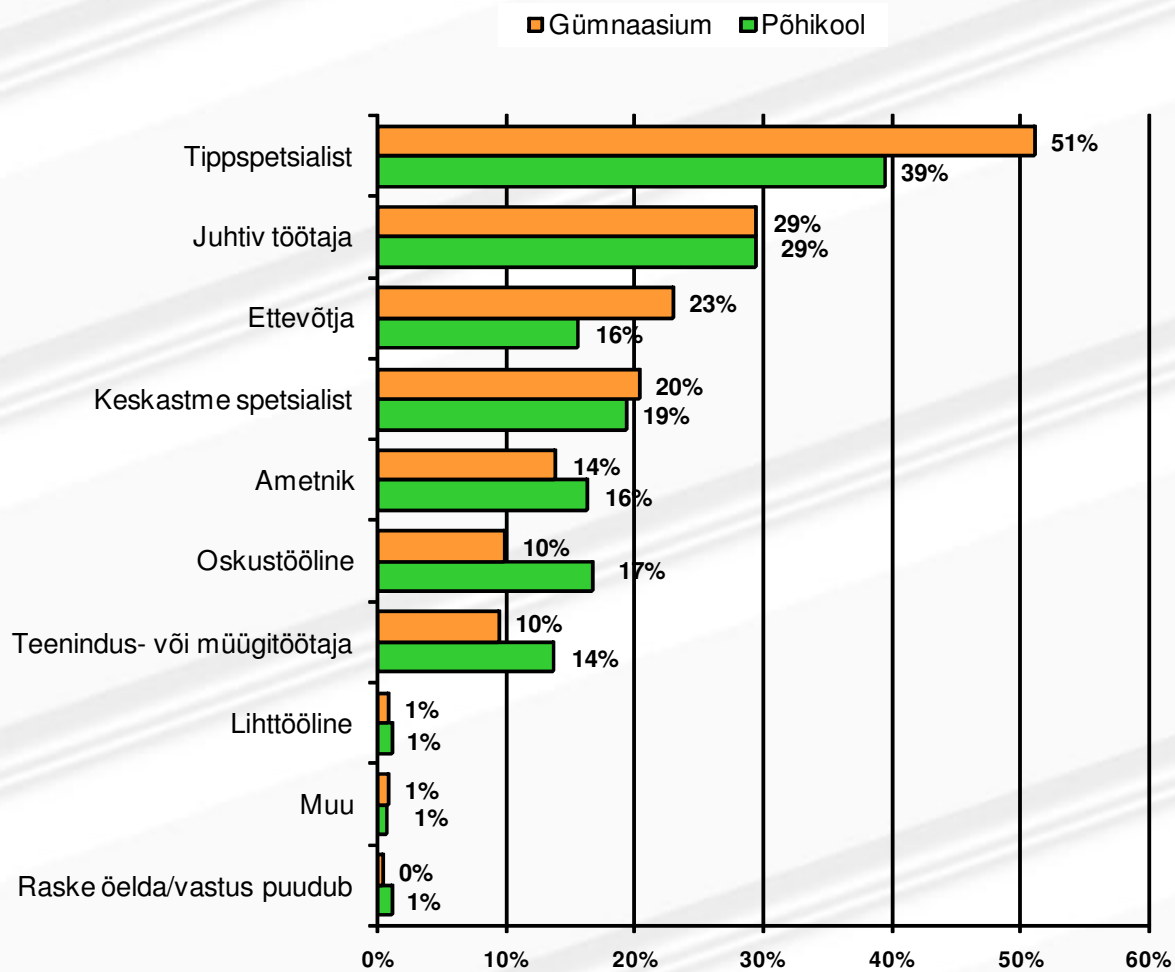

Kõrgeim tulevikus omandatav haridustase

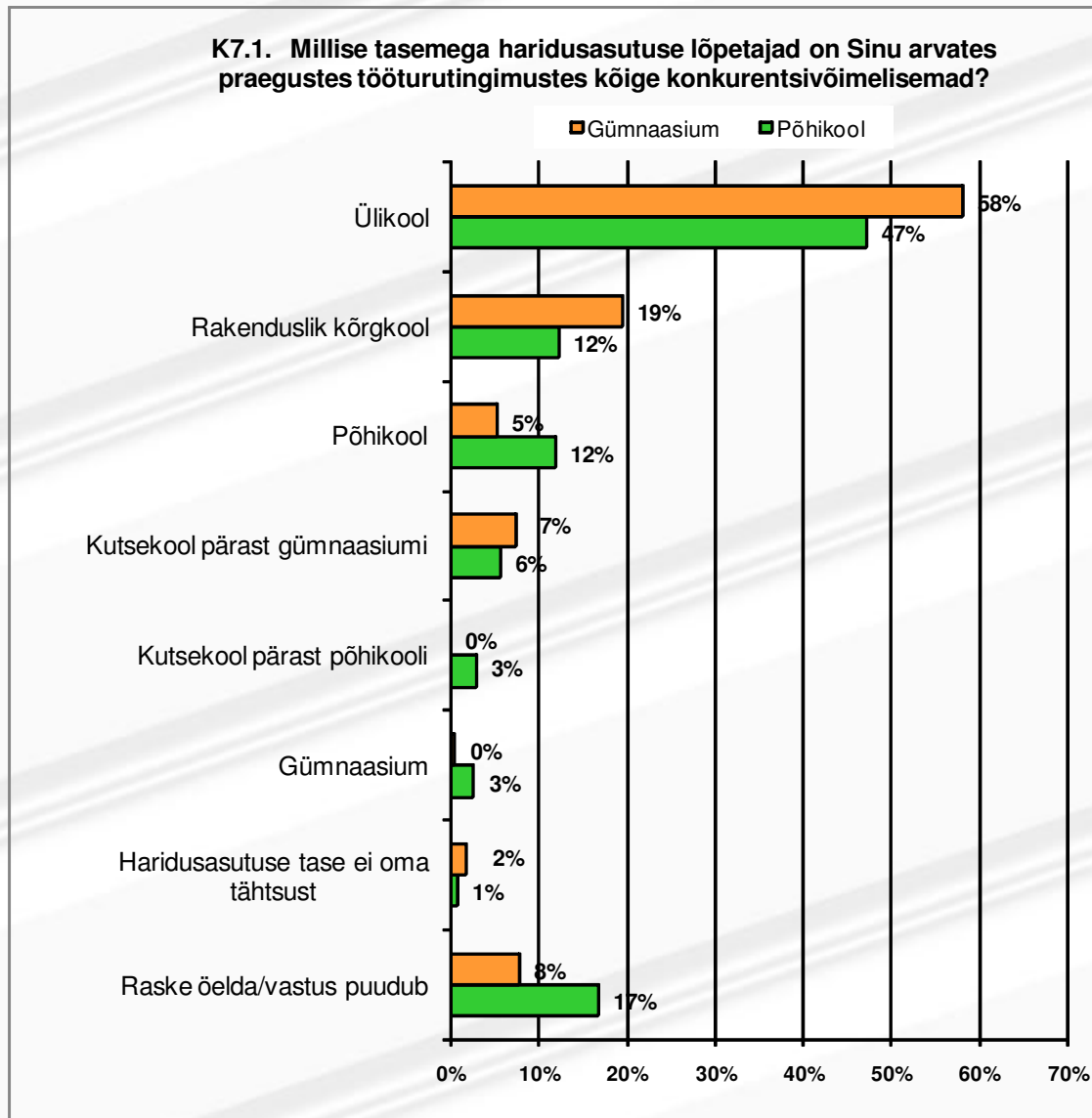
Karjaari tippamet

K6. Millisele ametipositsioonile Sa sooviksid pärast õpingute lõpetamist asuda?

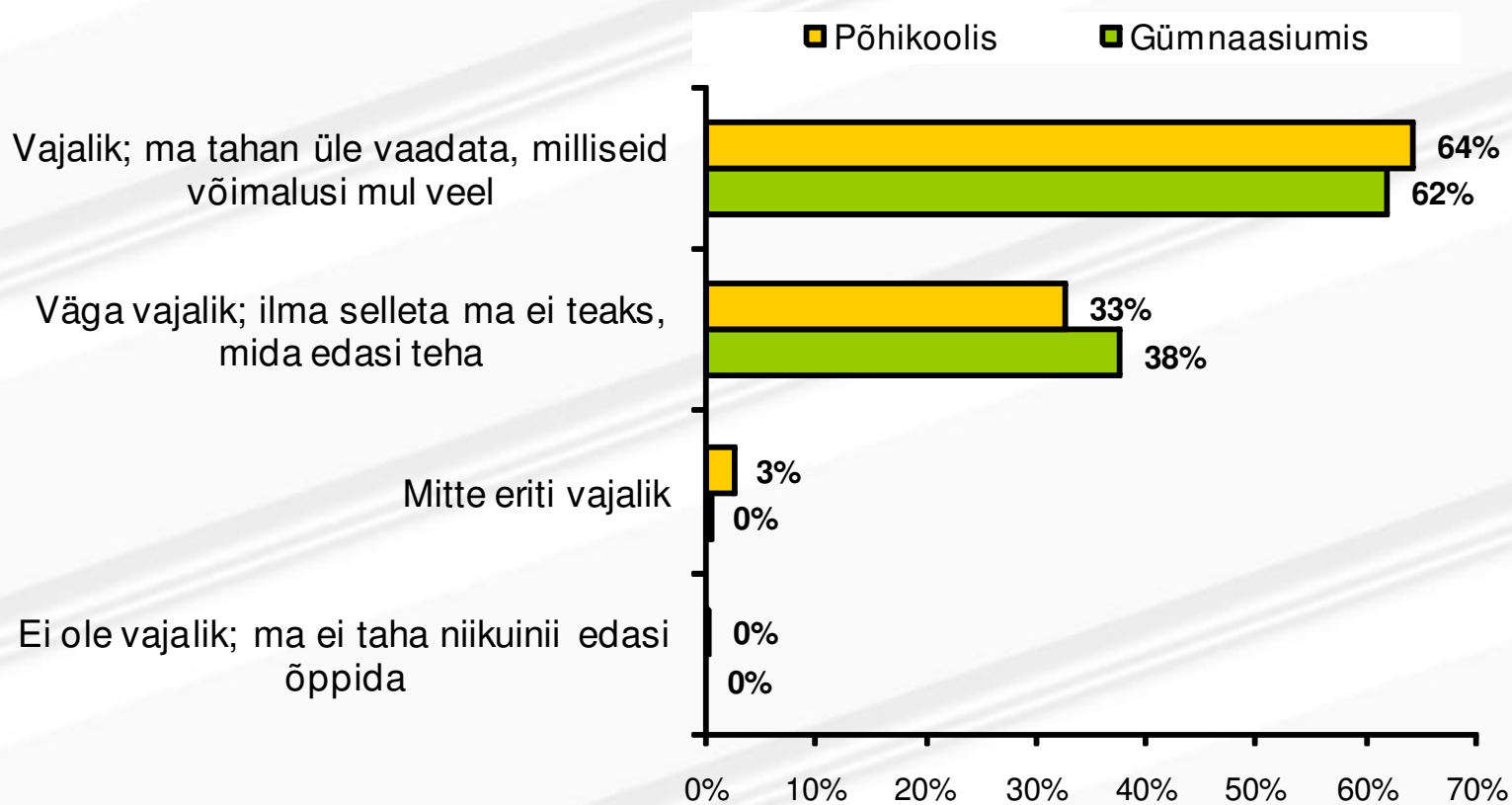
*kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem

Haridustasemete konkurentsivõimelisus

Info kättesaadavuse roll

K8. Kui vajalikuks Sa pead õppimisvõimaluste kohta käiva informatsiooni kättesaadavust?

Olulisimad informatsiooniallikad

Tabel K9. Kust saad informatsiooni õppimisvõimaluste kohta

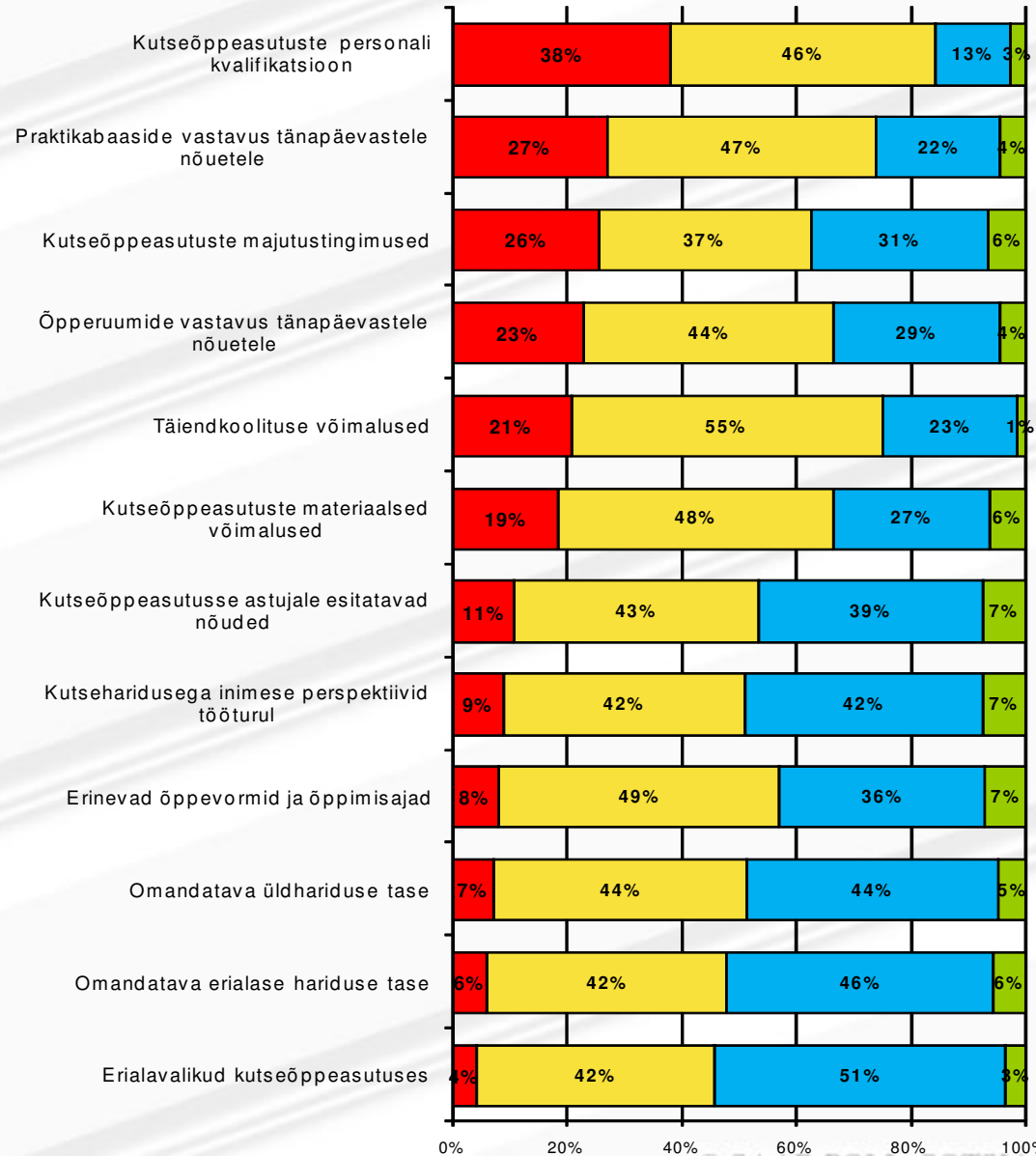
	Gümnaasium	Põhikool
Internetist	90,9%	81,4%
Pereliikmetelt, sõpradelt, tuttavatelt	61,0%	63,9%
Teatmikest ja voldikutest	58,4%	33,5%
Infomessidelt või muudelt tutvustavatelt üritustelt	56,7%	22,3%
Otse õppeasutusest (nt lähen kohale või helistan)	37,2%	33,5%
Ajalehtedest, ajakirjadest	35,9%	28,6%
Televisionist, raadiost	20,3%	23,0%
Muu	1,3%	1,1%
Ma ei saagi sellist informatsiooni	0,4%	1,5%

Probleemid informatsiooni otsimisel

	Gümnaasiumis	Põhikoolis
Probleeme ei ole, ei ole veel otsustanud	23,4%	35,3%
Info puudulikkus	22,1%	17,5%
Ametlikelt internetilehekülgedelt on raske infot leida	10,0%	4,1%
Ei tea, kust infot otsida	5,2%	6,7%
Probleeme riigieksamite määratlemisega	4,8%	1,5%
Tahaksin, et info oleks kättesaadav ka vene keeles	4,3%	1,5%
Ei leia alati infot õppeprogrammide kohta	3,5%	2,2%
Kuivõrd info vastab reaalsusele, vananenud info	3,0%	1,5%
Puudub info tulevaste töökohtade osas	2,6%	1,1%
Ei suuda otsustada, mida valida	1,7%	1,5%
Interneti ühenduse puudulikkus, ei kasuta eriti	0,4%	2,6%
Ajapuudus, et minna õppeasutusse info järele	1,3%	1,1%
Puudub täpne info milliste pallidega saab sisse	1,7%	0,7%
Infoallikate vähesus	1,3%	1,1%

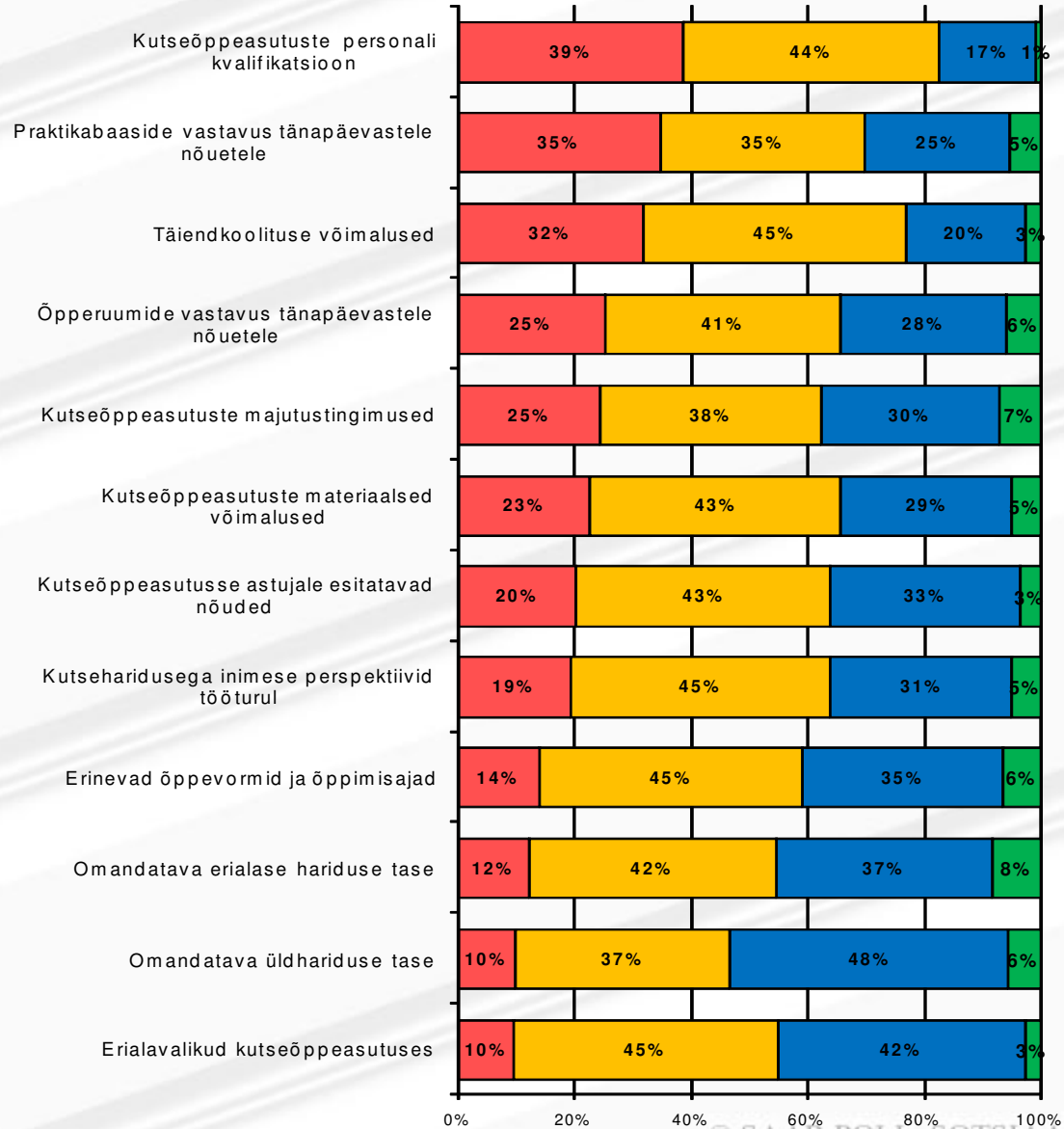
K13. Milliseks Sa pead oma teadmisi erinevate kutseharidusega seotud asjaolude kohta? (gümnaasiumilõpetajad)

■ Ei tea midagi ■ Tean liiga vähe ■ Tean piisavalt ■ Tean kõike

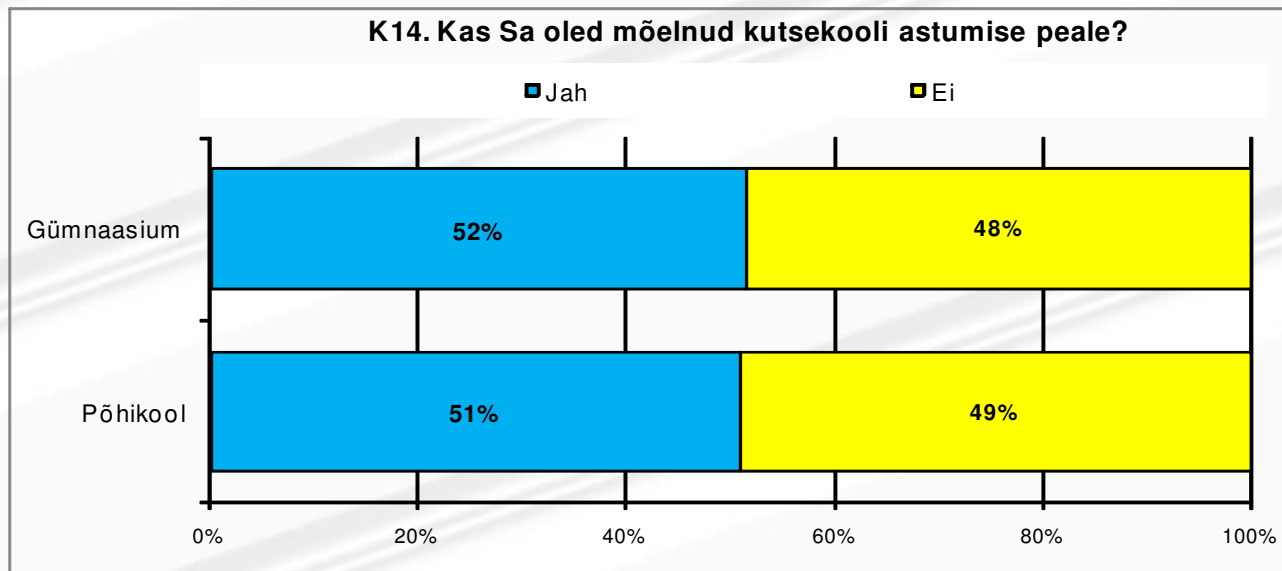

K13. Milliseks Sa pead oma teadmisi erinevate kutseharidusega seotud asjaolude kohta? (põhikoolilõpetajad)

■ Ei tea midagi ■ Tean liiga vähe ■ Tean piisavalt ■ Tean kõike

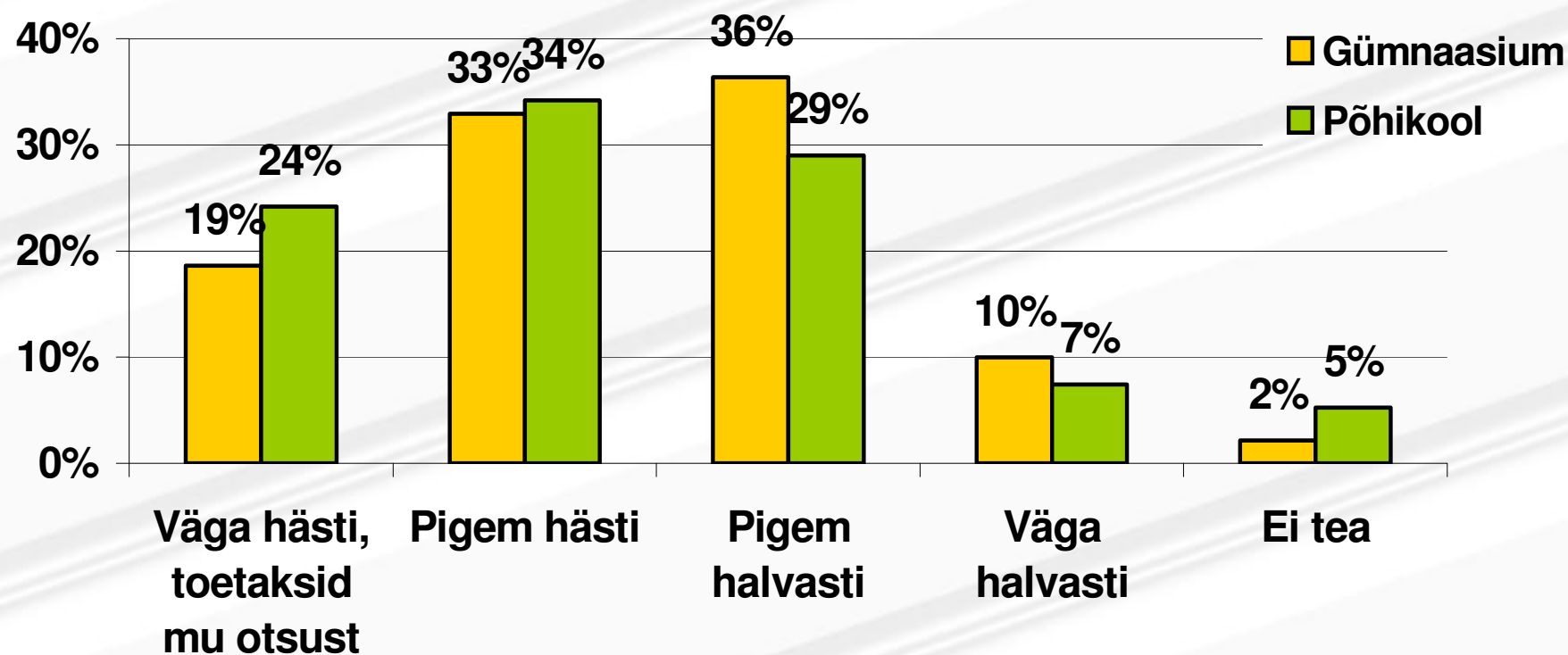
Kutsekool kui tulevikuvariant?

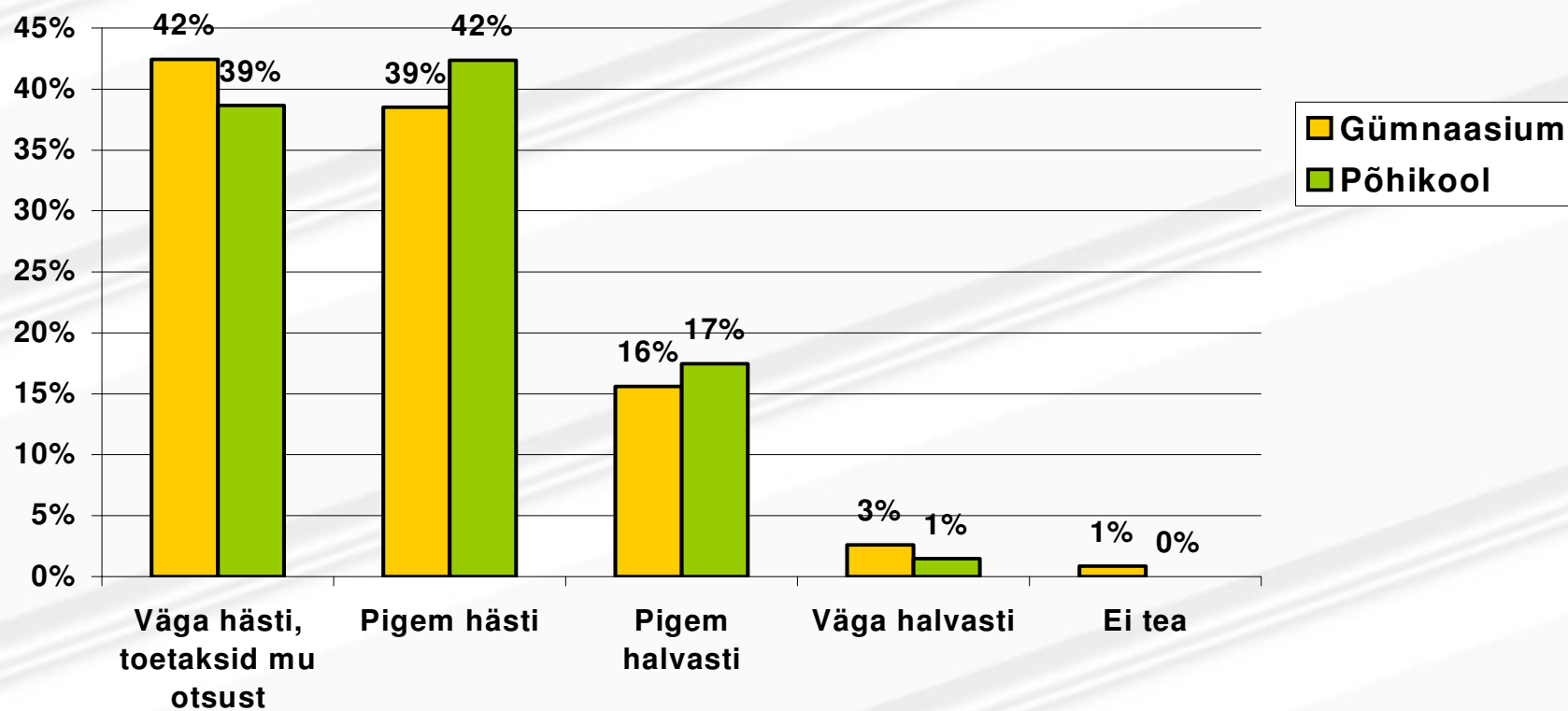
Miks kutsekool ei kuulu noorte tulevikuplaanidesse

	Gümnaasium	Põhikool
Tahan õppida ülikoolis, omandada kõrgharidust	42,9%	34,1%
Tahan omandada head haridust	13,4%	34,8%
Ei vaja kutseharidust	11,6%	14,4%
Pakutavad erialad ei paku piisavalt huvi	18,8%	7,6%
Kutseharidus ei ole perspektiivne	13,4%	6,8%
See haridus ei ole konkurentne tööturul	11,6%	3,0%
Veel on vara, see on varuvariant	3,6%	6,8%
Kutsehariduse tase madal	5,4%	3,8%
Kutseharidus ei vasta gümnaasiumi haridusele	2,7%	3,0%
Ei ole tasustavaid erialasid	2,7%	1,5%
Pärast gümnaasiumi ei ole mõtet minna kutsekooli	1,8%	
Kutsehariduse kohta info puudus		1,5%
Tahan minna välismaale õppima ja on vaja keskharidust	1,8%	

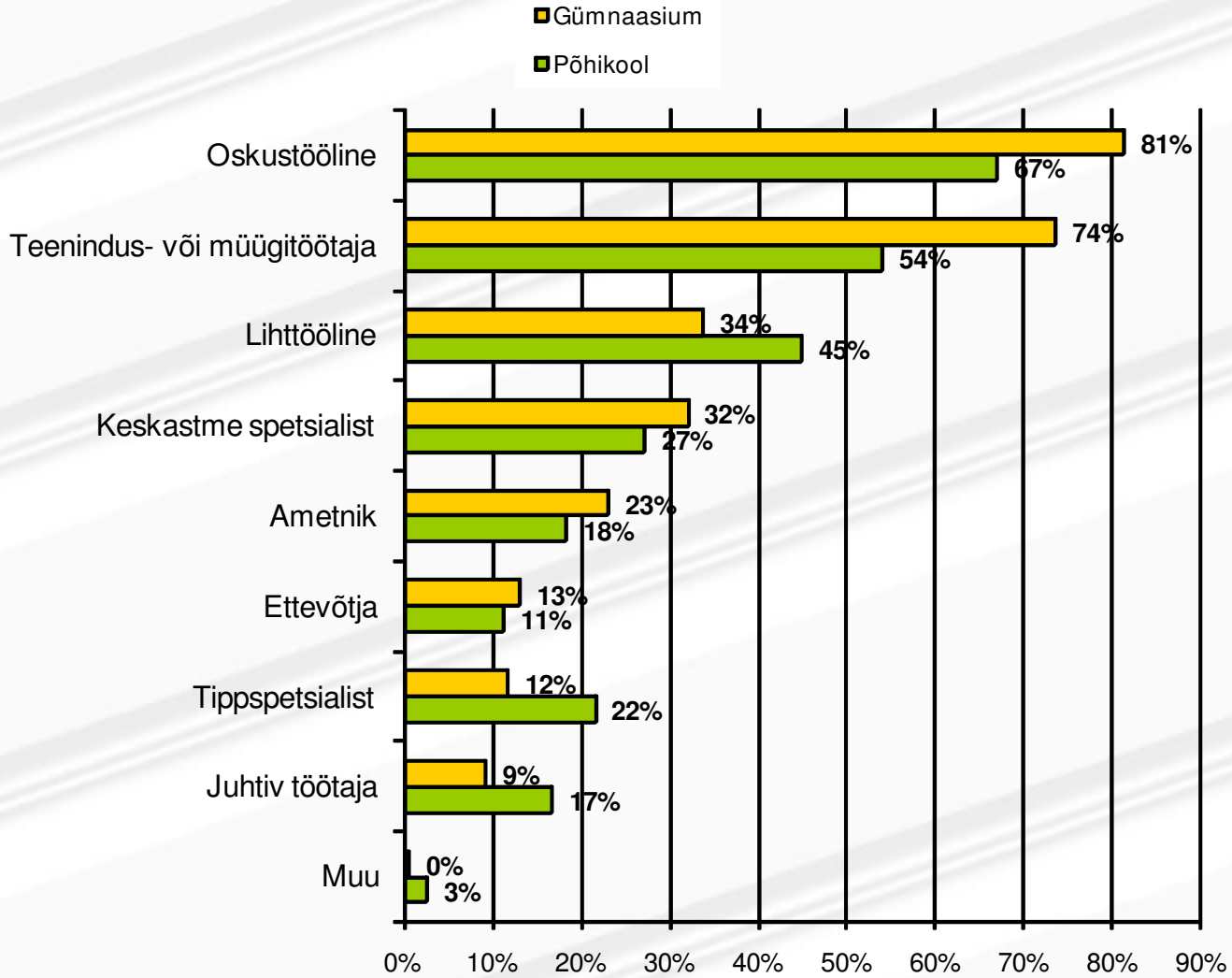
K16. Kuidas Su vanemad suhtuksid, kui Sa otsustaksid kutsekooli minna?

K17. Kuidas Sa suhtuksid, kui Sinu parim sõber otsustaks kutsekooli minna?

K21. Millistele ametipositsioonidele Sinu arvates kutseõppeasutuse lõpetaja kõige enam sobib?

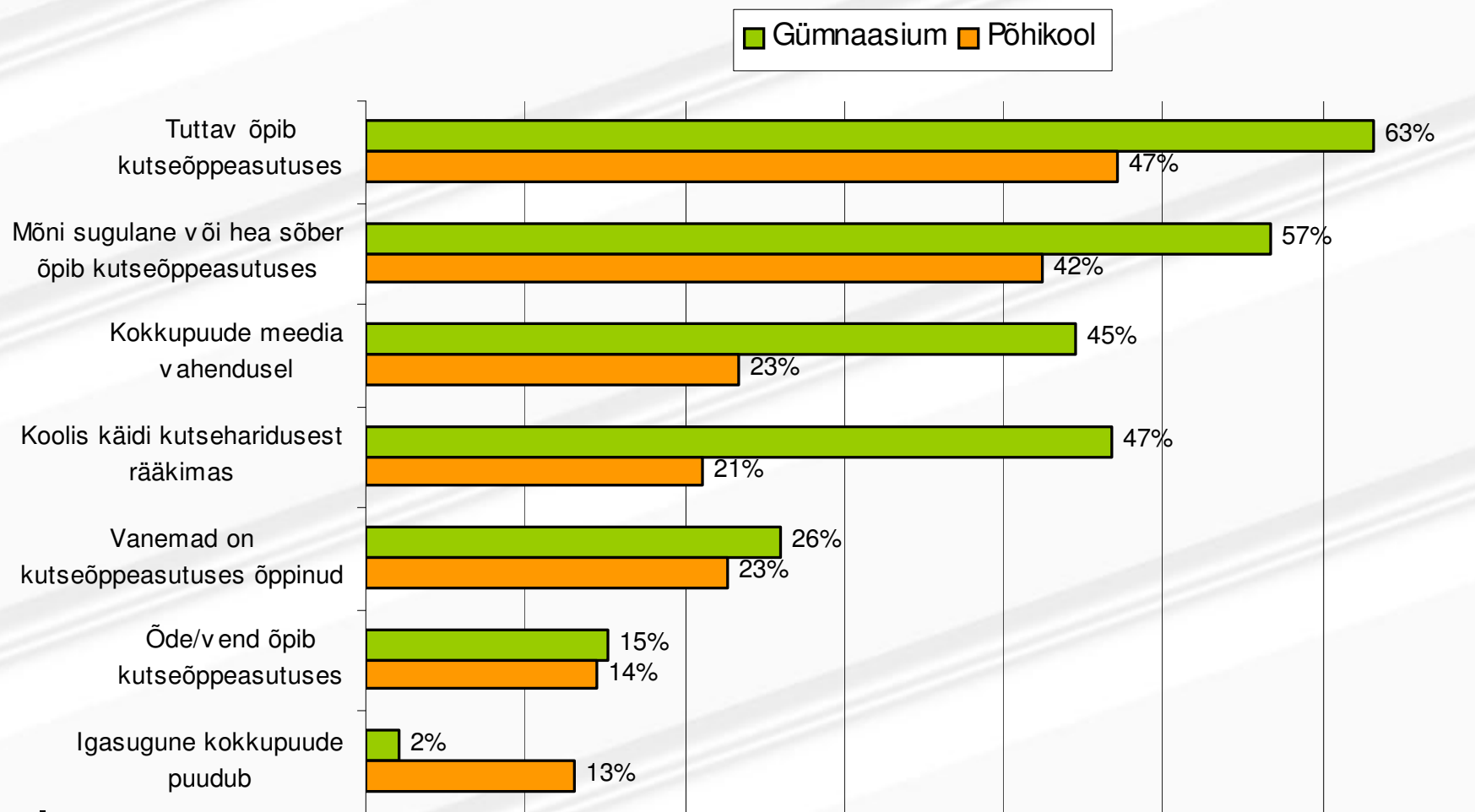
*kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem

Kuidas tõsta kutsehariduse mainet?

	Gümnaasium	Põhikool
Pakutava hariduse kvaliteedi tõstmine	52%	49%
Erialavalikute uuendamine lähtuvalt tööturuprognosidest	48%	31%
Õppimisvõimaluste laialdasem tutvustamine koolis	22%	32%
KH baasil omandatavate ametite tutvustamine koolis	24%	28%
Praktikavõimaluste avardamine	21%	25%
Haridussüsteemi korrigeerimine riiklikul tasandil	15%	9%
KHsüsteemis toimunud muudatuste kajastus ajakirjanduses	10%	7%
Muu	3%	1%
Raske öelda/vastus puudub	1%	4%

Kokkupuuted kutseõppeasutustega või nende lõpetajatega

K24. Millised kokkupuuted on Sul kutseõppeasutuste ja nende lõpetajatega olnud?

Suhtumiste tüübid

Kutsehariduse maine väga heaks lakmuspaberiks on suhtumine kutsekoolis õppivatesse noortele. Klasteranalüüs näitas, et põhikooliõpilaste seas on 51% noori, kellel on üldiselt positiivne ettekujutus kutsekoolis õppijatest. 31% - on aga negatiivne ettekujutus. 18% põhikooli õpilastest ei ole aga päris selget arvamust välja kujunenud.

Abiturientide hulgas leidub 47% noori, kelle hoiak kutsekooliõpilaste suhtes on positiivne, 53% noorte seas on aga hoiak negatiivne.

Väga olulisteks tunnusteks, mis üpris sageli määratlesid ära kutseõppeasutuses õppiva noore portree oli tema **rahvus, õppijate majanduslik külg, võimete aspekt**, orientatsiooni tulevikule. Need on põhitunnused, mille kaudu defineeritakse kutseõppeasutuses õppiva noore maine.

Tüpoloogiline analüüs näitas selgelt, et need noored, kes on oma elus seadnud kõrgemad sihid (akadeemiline kõrgem haridus) ning kelle majanduslik olukord on teistega võrreldes hea, kalduvad tegelikult olema sagedamini osalised positiivsete portreede loojatena. Noored, kelle sihid ei ole sedavõrd kõrged või nad on teiste rahvuste esindajad kalduma hindama kutseõppeasutuses õppijaid mõnevõrra negatiivsemalt.

Mõned remargid

Üldine hoiak kutsehariduse süsteemi suhtes ei ole kokkuvõttes sugugi halb, kuid võiks olla siiski palju parem.

Uuring tõi välja kaks põhimõttelist seika, mis kujundavad kutsehariduse negatiivset mainet.

Negatiivsed stereotüübid kutsekoolis õppivate noorte kohta : venelased, madala sissetulekuga inimesed, ei saa mujale koolidesse sisse, konservatiivsus. Neid stereotüüpe on raske muuta.

Infopuudus kutseharidussüsteemi kohta – seda on väliselt kõige kergem muuta, kuigi ajakirjanduses on hoiakute muutmine päris keerukas.

Väga huvitav on see, et need, kelle eesmärgid on kõrgemad (näiteks ülikoolis õppimine) hindavad kutsekoolis õppimist kõrgemalt kui need, kelle eesmärgid hariduse valdkonnas on madalamad.

Kutsehariduse positiivset mainet rikub kindlasti asjaolu, et noored ega ka vanemad ei tunneta päris hästi kutsehariduse tähtsustamist riigi poolt.

**SUURIMAD TÄNUD VÕIMALUSE
EEST!**